

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2023. № 5.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.5.28>

УДК 338

*Б. Р. Кошова,
к. е. н., старший викладач кафедри туризму,
Національний університет «Львівська політехніка»
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7806-8636>*

ТЕМАТИЧНІ ПАРКИ НІДЕРЛАНДІВ ЯК ОБ’ЄКТИ КОНЦЕНТРАЦІЇ ТУРИСТИЧНИХ ПОТОКІВ

*B. Koshova,
PhD in Economics, Senior Lecturer of the Department of Tourism,
National University ‘Lviv Polytechnic’*

THEME PARKS OF THE NETHERLANDS AS OBJECTS OF CONCENTRATION OF TOURIST FLOWS

Тематичні парки у світі посідають чільне місце у формуванні туристичних потоків. Втримувати відвідувачів лише гарною архітектурою, високоякісним готельно – ресторанним комплексом чи багатою культурою, у XXI столітті стає все дедалі важче. Багато країн світу розвиває туристичний комплекс використовуючи природні, ландшафтні, кліматичні умови та ін. Створюючи на придатних для цього територіях гірськолижні курорти, пляжні зони, рекреаційно – оздоровчі комплекси, курорти і т.п.

Нідерланди володіють значною історико – культурною спадщиною. Будучи економічно високорозвиненою країною світу, здійснили ставку на розвиток туризму, частка котрого у ВВП країни, до пандемії COVID – 19, становила 4,2%. Не маючи унікальних природних ресурсів, теплого моря чи високогірних хребтів, а маючи бажання заробити, на державному рівні удосконалюють інфраструктуру розваг, де тематичні парки посідають одне із провідних місць. Їх у Голландії сьогодні функціонує понад 60 різних видів. Найпопулярнішими є парки атракціонів (розваг), аквапарки та парки пізнавального типу. Діяльність кожного з них заслуговує окремого дослідження, адже часто це високотехнологічні, трудомісткі та високо естетичні об'єкти.

Туристи долають сотні кілометрів щоб побачити Ефтелінг, Діснейленд чи Європа Парк. Бажання відчувати вільне падіння, страх, захоплення, насолоду, казку, екстрим заставляє дорослих і малих все більше уваги приділяти можливостям відвідання того чи іншого тематичного парку.

Дослідження туристичних потоків та доходів від діяльності тематичних парків становить науковий інтерес і як наслідок динаміка розвитку готельно – ресторанного комплексу у призмі забезпечення функціонування галузі в цілому.

Нідерланди у порівнянні із рештою європейських країн є відносно невеликою країною, котра за площею не може конкурувати із Німеччиною, Францією чи Іспанією. Але відповідно даних Travel & Tourism Competitiveness Report країна завжди входить у топ – 20. Однією із причин такого інтересу до туристичної сфери Нідерландів є різноманіття туристичних ресурсів. У статті проаналізовано основні елементи туристичного обслуговування, котрі безпосередньо пов'язані із забезпеченням реалізації подорожі як такої. А саме, транспортної інфраструктури у порівнянні із Німеччиною. Однією із самих розвинених країн у Європі. Здійснено дослідження структури готельного ринку, кількості закладів HoReCa у 2020 – 2021 роках, динаміку туристичних потоків та зайнятість населення у сфері туризму. Виявлено, що до пандемії COVID –

19, частка туризму у ВВП країни становила 4,4%. Здійснивши ставку на розвиток туризму, голландцям вдалось створити певного роду хаб для приваблення туристів із інших країн з метою відвідання тематичних парків. За умови стабільності епідеміологічного, соціально – економічного стану у Європі відвідуваність парків тільки зростатиме. Саме про це свідчать проаналізовані дані.

Theme parks in the world occupy a prominent place in the formation of tourist flows. In the 21st century, it is becoming more and more difficult to retain visitors only with beautiful architecture, a high-quality hotel and restaurant complex, or a rich culture. Many countries of the world are developing a tourist complex using natural, landscape, climatic conditions, etc. Creating ski resorts, beach areas, recreational and health complexes, resorts, etc., on suitable territories for this purpose.

The Netherlands has rich historical and cultural heritage. Being an economically highly developed country in the world, they made a bet on the development of tourism, the share of which in the country's GDP, before the COVID-19 pandemic, was 4.2%. Not having unique natural resources, a warm sea or high mountain ranges, but having a desire to make money, the state level is improving the entertainment infrastructure, where theme parks occupy one of the leading places. More than 60 different types of them operate in Holland today. The most popular are amusement parks, water parks, and educational parks. The activities of each of them deserve a separate study, because they are often high-tech, time-consuming and highly aesthetic objects.

Tourists travel hundreds of kilometers to see Efteling, Disneyland or Europa Park. The desire to feel free fall, fear, delight, pleasure, fairy tale, extreme forces adults and children to pay more and more attention to the possibilities of visiting this or that theme park.

The study of tourist flows and income from the activity of theme parks is of scientific interest and, as a result, the dynamics of the development of the hotel-

restaurant complex in the prism of ensuring the functioning of the industry as a whole.

Compared to the rest of the European countries, the Netherlands is a relatively small country that cannot compete with Germany, France or Spain in terms of area. But according to the Travel & Tourism Competitiveness Report, the country is always in the top 20. One of the reasons for such interest in the tourism sphere of the Netherlands is the variety of tourist resources. The article analyzes the main elements of tourist services, which are directly related to ensuring the realization of the trip as such. Namely, the transport infrastructure in comparison with Germany. One of the most developed countries in Europe. A study of the structure of the hotel market, the number of HoReCa establishments in 2020-2021, the dynamics of tourist flows and employment of the population in the field of tourism was carried out. It was revealed that before the COVID-19 pandemic, the share of tourism in the country's GDP was 4.4%. Having made a bet on the development of tourism, the Dutch managed to create a certain kind of hub to attract tourists from other countries to visit theme parks. Under the condition of stability of the epidemiological, socio-economic situation in Europe, the attendance of parks will only increase. This is what the analyzed data show.

Ключові слова: *Нідерланди, парки розваг, Ефтелінг, Кекенгоф, туристичні потоки, HoReCa, туристичні доходи, зайнятість населення.*

Key words: *Netherland, amusement parks, Efteling, Keukenhof, tourist flows, HoReCa, tourism income, population employment.*

Постановка проблеми. Практика свідчить, що успіх одного тематичного парку приваблює інвесторів та спонукає до появи ще кращих та привабливіших об'єктів. Після відкриття Діснейленду у США та появи Ефтелінгу у Нідерландах більшість розвинених країн захотіло мати подібні розважальні заклади. Лише у США їх нараховується більше 600, у Європі близько 300. Останні десятиліття різко зростає ринок Азії. Часто саме

тематичні парки є об'єктами туристичної привабливості. Заради їх відвідання туристи готові долати сотні кілометрів.

Займаючи щороку провідні позиції за Індексом конкурентоспроможності подорожей і туризму у світі Голландія зуміла створити сталий туристичний попит на свої послуги. І тематичні парки посідають не останнє місце у формуванні високих туристичних потоків. Успіх одного тематичного парку, а саме Ефтелінгу, призвів до появи ще понад 60 інших. Саме Нідерланди у Європі займають перше місце за кількістю та різноманітністю тематичних парків.

Пандемію COVID-19 у випадку Нідерландів слід розглядати із позитивної сторони. За її час вдалось оновити матеріально – технічну базу готельно – ресторанної справи, здійснити реконструкції, ремонти та оновлення тих об'єктів, котрі були найбільш відвідуваними, а отже і найбільш зношеними. Досвід Нідерландів в управлінні туристичною сферою вимагає детального дослідження, адже вони змогли не лише зберегти діючі об'єкти туристичного обслуговування, а наростити ще більшу їх кількість. Займаючи агресивну політику на міжнародній туристичній арені голландці досягли перфекціонізму у різноманітності закладів розваг, де окремого дослідження заслуговують тематичні парки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній науковій літературі мало уваги приділяється дослідженню діяльності тематичних парків. Спроби систематизації їх видів здійснено у працях Савранчук Л.А. [1], Александрова А.Ю. [2], Леймана А. С., Мироненко Н. Г. [3], Трошкіна А.О. [4]. Доцільність їх відкриття в Україні розкрито у роботах Теодорович Л.В. [5]

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Мало відомим залишається той факт, що саме тематичні парки можуть бути причиною формування туристичних потоків. Таке дослідження, на прикладі Нідерландів, дасть змогу сформулювати думку про доцільність їх розвитку та необхідність нарощення їх різноманітності з метою забезпечення сталого розвитку туризму у країні.

Формулювання цілей статті. Метою статті є, відповідно до аналізу динаміки деяких елементів туристичного ринку, вказати на доцільність появи тематичних парків, як елементів формуючих туристичні потоки.

Виклад основного матеріалу. Нідерланди займають чільне місце у світовій індустрії туризму. Вони завжди входять у ТОП - 20 країн за Індексом конкурентоспроможності подорожей і туризму [6, 7] (див. табл.1).

Таблиця 1. Рейтинг Нідерландів згідно індексу конкурентоспроможності подорожей і туризму (відповідно до даних UNWTO у 2019 – 2021 роках)

2019			2021		
Світовий рейтинг		бали	Світовий рейтинг		бали
1.	Іспанія	5,4	1	Японія	5,2
2.	Франція	5,4	2	США	5,2
3.	Німеччина	5,4	3	Іспанія	5,2
4.	Японія	5,4	4	Франція	5,1
5.	США	5,3	5	Німеччина	5,1
6.	Велика Британія	5,2	6	Швейцарія	5,0
7.	Австралія	5,1	7	Австралія	5,0
8.	Італія	5,1	8	Велика Британія	5,0
9.	Канада	5,1	9	Сінгапур	5,0
10.	Швейцарія	5,0	10	Італія	4,9
11.	Австрія	5,0	11	Австрія	4,9
12.	Португалія	4,9	12	Китай	4,9
13.	Китай	4,9	13	Канада	4,9
14.	Гон Конг	4,8	14	Нідерланди	4,9
15.	Нідерланди	4,8	15	Півд. Корея	4,8
16.	Південна Корея	4,8	16	Португалія	4,8

Джерело: розроблено з використанням джерел [6, 7]

Впродовж багатьох десятиліть вони нарощували туристичну привабливість своєї країни. Розвивали матеріально – технічну базу туристичного обслуговування, удосконалювали індустрію розваг, запозичували із усього світу найкращі кулінарні традиції і т.п. Голландці відомі своїм хвацьким характером у сфері бізнесу. Чого лише вартує історія успіху формування іміджу такій квітці як тюльпан, адже вона була привезена із Казахстану.

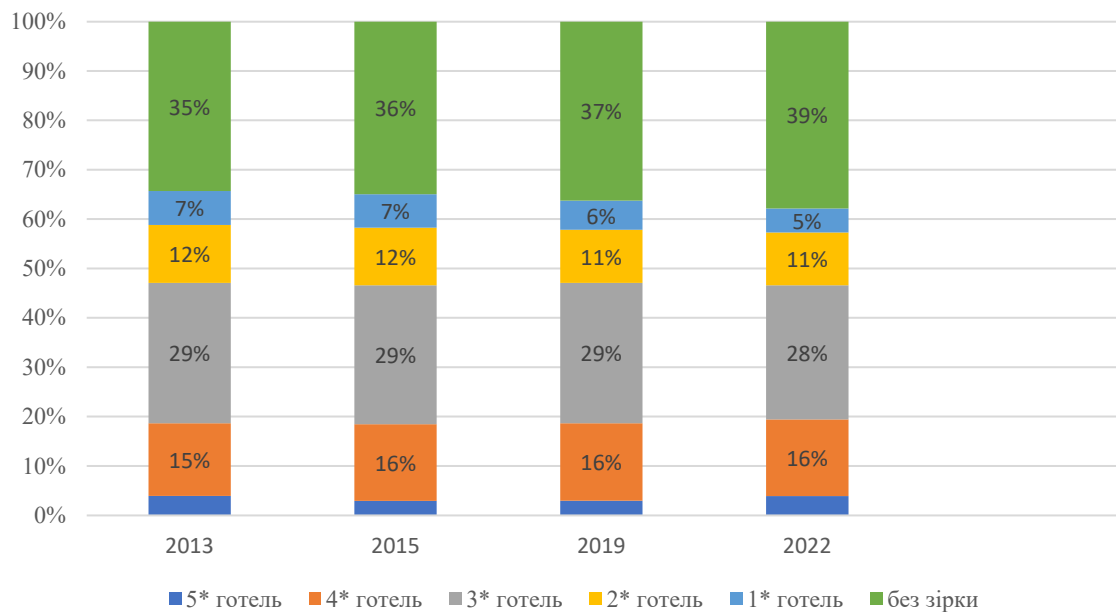
Країна успішно конкурує на теренах Європейського Союзу у багатьох сферах народно – господарського комплексу. Незважаючи на різноманітні соціально – економічні потрясіння у світі, пандемії і тому подібне, приріст ВВП щороку складає 2-3%. Інфраструктура, котра безпосередньо пов'язана із туристичним обслуговуванням розвинена на найвищому рівні і може конкурувати навіть із Німеччиною, котра в рази переважає за площею (див. табл.2).

Таблиця 2. Порівняльна характеристика елементів транспортної інфраструктури Німеччини та Нідерландів у 2019 р.

Показники	Німеччина	Нідерланди
1	2	3
Перевезення залізничним транспортом, млн. осіб	11,6	5,8
Протяжність залізничних доріг, тис. км	43,468	3,223
Перевезення пасажирів морем, тис. осіб	987,9	1453,2
Кількість морських портів	3	2
Перевезення річковим транспортом, тис. осіб	2787,9	1764,8
Кількість річкових портів	15	7
Перевезення автомобільним транспортом (автобусами), тис. осіб	7648371,7	3849928,9
Довжина доріг із твердим покриттям тис. км	6590	5357
Перевезення авіаційним транспортом, тис. осіб	161098,7	89987,9
Кількість аеропортів	539	29

Джерело: розроблено з використанням джерел [8, 9]

Починаючи із 80-х років відбувалось систематичне нарощення готельної бази. Щорічний приріст складав 3-4 %. (див. рис.1). У 2022 році в Нідерландах працювало 6240 готелів, котрі в переважній більшості були зосереджені у Амстердамі, Утрехті, Роттердамі. В країні діє понад 60 готельних ланцюгів, котрі контролюють 70% всього ринку. Номерна база п'яти зіркових готелів переважно складає від 185 номерів, чотирьох зіркових від 120, трьох зіркових понад 35, двох- та одно зіркових відповідно від 25 і 12 номерів.

Кількість готелів	3 505	3 510	5 752	6 240
Середня кількість номерів на один готель	31,6	32,4	33,1	33,5

Рис. 1. Структура готельного ринку Нідерландів у 2019 – 2022 рр.

Джерело: розроблено з використанням джерела [9]

Збільшення номерної бази та закладів розміщення свідчить про позитивну динаміку у туристичній сфері. У 2016 році було зафіксовано 107 млн. ночівель і їх кількість щороку зростала на 6,5%. Лише 40 мільйонів ночівель здійснили іноземні туристи. Дані Статистичного управління Нідерландів [9] засвідчують, що найбільше Голландію відвідують німці, бельгійці, американці і британці. Важливою групою для готелів є бізнесмени, котрі у робочих поїздках зупиняються у 3-5* готелях. Таких у 2022 році було 17,7 мільйонів ночівель.

Найпопулярнішими туристичними містами надалі залишаються Амстердам, Утрехт, Гаага, Роттердам, Маастріхт, котрі прийняли у 2022 році 43% всіх постояльців.

Туристичні потоки, до пандемії COVID – 19, у країну зростали стрімкими темпами (див. рис. 2). У 2019 році було зафіксовано їх найбільшу кількість. На 18,6 млн. корінних мешканців припадало 46,254 млн. туристів, що у співвідношенні становило 1:2,5. Таким чином появилось явище овертуризму,

котре передбачає «туризм у натовпі». Бажаючих побувати в Амстердамі стало так багато, що місцеві мешканці змушені були «втікати» з міста у містечка та селища менш привабливі та більш віддалені від центру, щоб уникнути шуму, натовпу та перенасичення життя різними подіями. COVID – 19 дещо знизив туристичні потоки в країну (до 36,676 млн.), але найбільшого удару по туризму завдала війна в Україні [10].

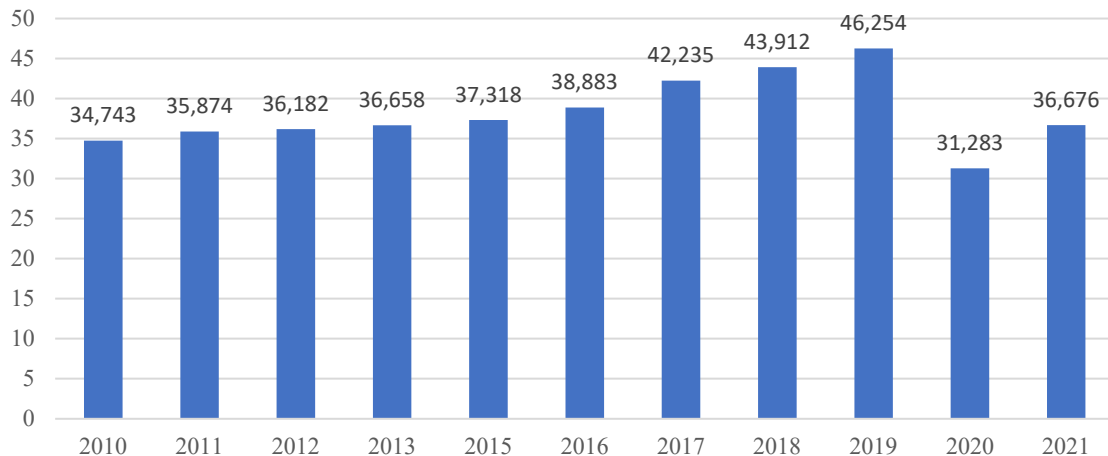

Рис. 2. Туристичні потоки у Нідерланди у 2011 – 2022 рр.

Джерело: розроблено з використанням джерела [9]

Пандемія застала туристів залишатись вдома, а війна у Європі застала суспільство переглянути цінності. Сьогодні багато німців, бельгійців, британців починають все більше надавати перевагу відпочинку із родиною та у власній країні. Саме прилеглі країни до Нідерландів формували 60% усіх туристичних потоків.

Постійне зростання туристичного ринку впродовж 20-ти років давало надію на стабільність заробітків у цій сфері, що спонукало до її постійного розвитку. Щорічний приріст зайнятості, починаючи із 2010 року по 2019, становив 3-4%. Пандемія 2019 року застала скоротити понад 100 тис. осіб у 2020 році та ще 30 тис. у 2021 (див. рис. 3). Через війну в Україні динаміка зберігатиметься негативною. Туристи, котрі приїжджали із Німеччини та Англії сьогодні не хочуть покидати рідні домівки. Нажаль для туристичної сфери настали не найкращі часи. Британці та німці дивлячись на те, як втрачають українці свої домівки, життя, все менше прагнуть розваг і стараються за

найменшої можливості залишатись вдома. Відбувся певний психологічний злом, котрий призвів до усвідомлення людьми, що «завтра цього всього може не бути» і тому проведення вихідних із рідними та близькими вийшло на перший план.

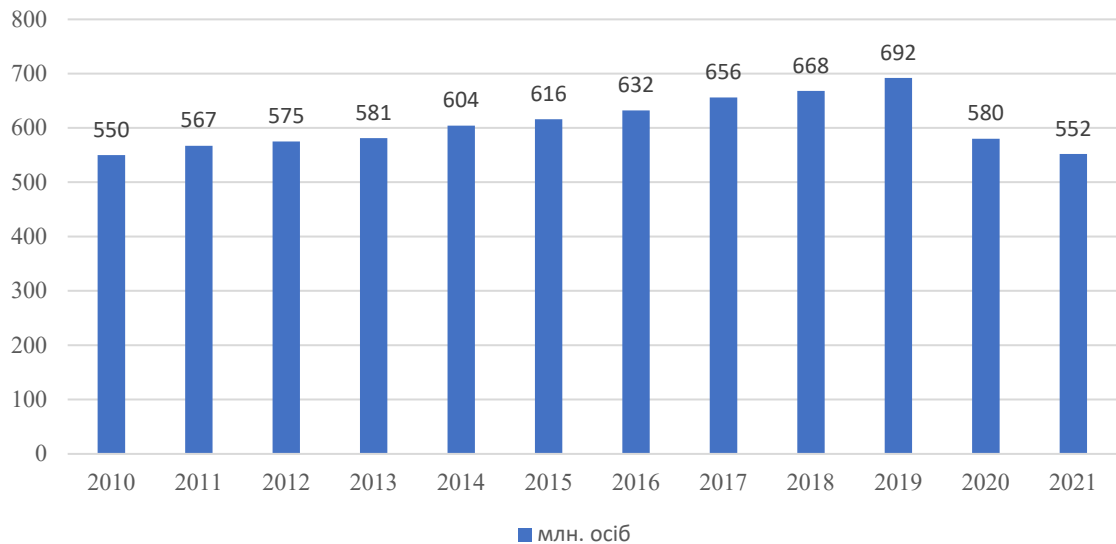

Рис. 3. Динаміка кількості зайнятих осіб у туристичному обслуговуванні у 2010 – 2021 рр. в Нідерландах

Джерело: розроблено з використанням джерела [9]

Туристичні потоки із США скоротились через інші причини. Карантинні заходи 2020 року сильно повипливали на бажання летіти за океан. Борячись їх повторення, а саме скасування авіаперельотів і т.п., змушують американців надавати перевагу внутрішньому туризму.

Незважаючи на негативні тенденції у сфері туризму, котрі виражаються скороченням доходів від туризму та зменшенням зайнятості, вбачається що існує відкладений попит, котрий за позитивного вирішення проблем (закінчення війни в Україні, подоланні ковіду) призведе до ще більшого попиту на туристичні послуги. Тому ми спостерігаємо постійне зростання кількості ресторанів та готелів у Нідерландах.

Ресторанний бізнес через пандемію змушений був більшу увагу сконцентрувати на послугах кейтерінгу та розширенні діяльності їдалень (див. рис. 4). Кафетерії дещо зменшили свою присутність на ринку.

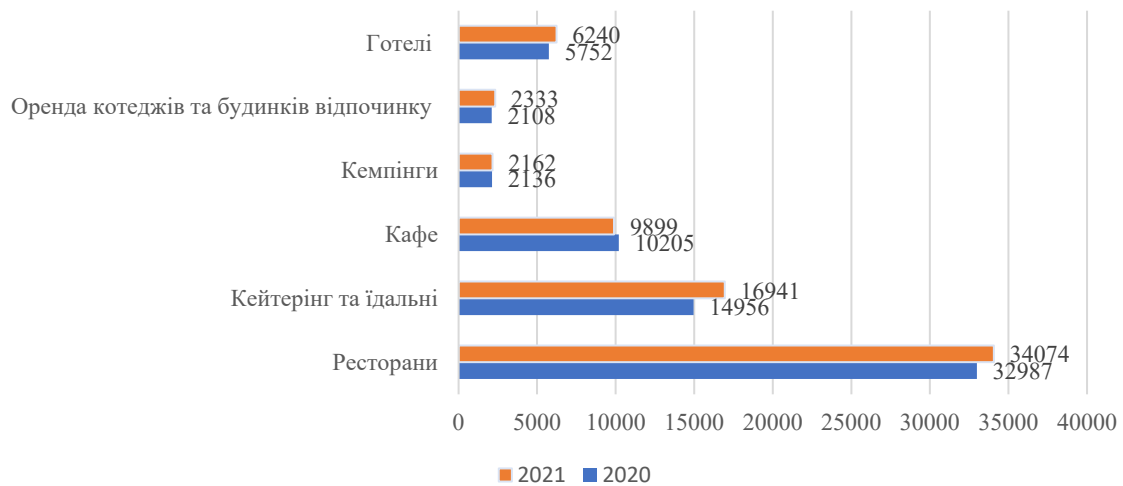

Рис. 4. Кількість закладів HoReCa у Нідерландах за період 2020-2021 рр.

Джерело: розроблено з використанням джерела [9]

Голландці дуже часто замовляють їду додому в ресторанах та іншого типу закладах. Надзвичайно популярною є китайська кухня. Доставка їди додому є традицією, котра сягає багато десятиліть вглиб історії. Це пов'язано із високою зайнятістю населення та не дуже «привабливою» голландською кухнею. Саме тому у 2021 році нараховувалось понад 72 тис. різноманітних закладів громадського харчування (див. рис. 5).

Рис. 5 Динаміка закладів харчування у Нідерландах за 2006 – 2021 рр.

Джерело: розроблено з використанням джерела [9]

Значні туристичні потоки, котрі необхідно було розосередити по країні, привабливість ще більших заробітків, підштовхнули підприємливих

бізнесменів розвинути велику кількість різноманітних тематичних парків. Сьогодні у Нідерландах їх нараховується понад 60 [11].

Тематичні парки – це організовані рекреаційні зони з контрольованим доступом, що об'єднуються тематичною ідентичністю та містять достатньо атракціонів для відвідування від п'яти до семи годин. На комерційній основі надають послуги високої якості та прагнуть залучити якомога більше споживачів сімейного характеру, мають централізоване управління виробничого і споживчого процесів [2].

Найпопулярнішими серед парків є парки розваг (атракціонів), аквапарки та парки пізнавального типу (Мадуродам, Кекенгоф і т.п.).

Найвідвідуванішими парками розваг у Нідерландах станом на 2022 рік були [9, 12] :

- Attractiepark de Waarbeek (понад 50 тис. відвідувачів)
- Speelpark Oud-Valkeveen in Naarden (понад 60 тис. відвідувачів)
- Verkeers- en Attractiepark Duinen Zathe in Appelscha (понад 50 тис. відвідувачів)
- Amusementspark Tivoli in Berg en Dal (понад 40 тис. відвідувачів)
- Julianatoren in Apeldoorn (понад 420 тис. відвідувачів)
- De Efteling in Kaatsheuvel (понад 3,9 млн. відвідувачів)
- Attractiepark Slagharen (понад 1,50 млн. відвідувачів)
- DippieDoe in Best (понад 50 тис. відвідувачів)
- Drouwenerzand Attractiepark in Drouwen (понад 120 тис. відвідувачів)
- Familiepark Nienoord in Leek (понад 40 тис. відвідувачів)
- Walibi Holland, in Biddinghuizen (понад 800 тис. відвідувачів)
- Duinrell, in Wassenaar (понад 1,4 млн. відвідувачів)
- Toverland, in Sevenum (понад 500 тис. відвідувачів)
- Koningin Juliana Toren (понад 450 тис. відвідувачів)
- Hellendoorn (понад 400 тис. відвідувачів)

Найстарішим серед перерахованих є Ефтелінг. Казковий парк розташований у Катсгьофелі (недалеко від Тілбург) у нідерландській провінції Північний Брабант. Він був відкритий у 1952 році й є одним із найстаріших тематичних парків у світі.

Перші атракціони були намальовані і спроектовані голландським художником Антоном Піком. Автором популярних коміксів. Щоб втілити свій задум повністю, Пік зажадав відмовитися від дешевих будівельних матеріалів. Із тих пір традиції парку Ефтелінг диктують найвищі стандарти оформлення [13].

Завдяки унікальній архітектурі та високій якості будівель, Ефтелінг щорічно відвідувало більше 5 мільйонів гостей. У 2019 році його відвідало рекордні 7 млн. осіб попри 3,9 млн. у 2022 році.

Парк входить у 25 найбільш відвідуваних тематичних парків світу та в трійку найбільших європейських, поступаючись Діснейленду в Парижі та Порт Авентура в Іспанії. Це найбільший парк розваг в Нідерландах – його територія становить 72 гектари. Він у два рази більший за всесвітньо відомий парк Діснейленд у Каліфорнії.

Сьогодні у країні діє 15 різноманітних парків розваг із різноманітними атракціонами. Це при тому, що загальна площа Голландії становить 41850 м². Для порівняння, площа Львівської області 21833 м² Волинської 20144 м². Ціни на одnodенний абонемент у вище перерахованих парках коливаються від 50 до 10 євро.

У країні працюють не лише парки розваг, а й парки пізнавального типу. Одними з таких є Мадуродам (Madurodam) та Кекенгоф (Keukenhof).

Рекреаційні парки розваг утворюють сприятливе середовище для різних видів культурної діяльності та їх активної взаємодії. Приваблюють як місцеве населення, так і туристів із усього світу. Першопричиною появи парків розваг – було перенесення відвідувача у казку та створення незабутніх вражень, котрі залишаються на все життя.

На сьогоднішній день Нідерланди залишаються абсолютним світовим лідером з продажу квітів. Голландська квіткова біржа має колосальний вплив на загальний клімат квіткового ринку. Її історія почалася ще сто років тому, а накопичений досвід і напрацьовані зв'язки приносять стабільний дохід до сьогоднішнього дня.

Найбільша біржова фірма, що займається продажем квітів — Flora Holland, складається з шести аукціонних центрів і об'єднує в собі тисячі робочих місць. Саме тому у Нідерландах, в королівському парку квітів Keukenhof, презентуються найкращі досягнення селекціонування.

Keukenhof щороку приваблює понад 1,5 млн. відвідувачів із усього світу, що приносить близько 25 млн. євро доходу. Це один із найпопулярніших парків у японців, китайців, арабів, африканців, австралійців та азіатів. Переважно більшість із них спеціально їде у Keukenhof щоб на власні очі у квітні – травні побачити красу природи та буйство кольорової гамми.

Історія парку сягає XV століття, коли ця територія, суцільно вкрита лісами і піщаними дюнами, служила мисливськими угіддями голландської королеви. Для мешканців прилеглого замку Тейлінген навколишній ліс був джерелом дичини, грибів, ягід, лікувальних трав. Територія поблизу замку використовувалася для вирощування зелені та трави для кухні. Звідси і назва «Кекенхоф», що по-голландськи означає «кухонний двір» (голл. keuken – кухня, hof - двір).

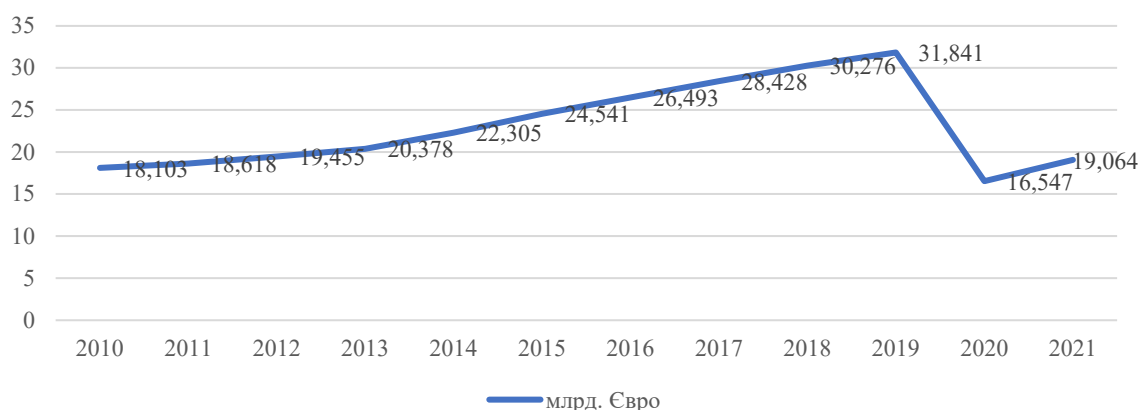
Ідея створення пізнавально - розважального парку квітів, що одночасно приносить прибуток із продажів, з'явилася у виробників та експортерів квітів у 1940-х роках. Вирішили створити наочну експозицію для торгівлі квітами. Почали вирощувати не лише тюльпани, а й нарциси, гіацинти, японську сакуру і т.п. Світу парк був представлений у 1949 році.

Відвідання таких парків завжди залишається на довго у пам'яті. Подорожі до Нідерландів вкарбовуються у підсвідомість і спонукають до любові краси природи.

Нідерланди у мініатюрі, або «Голландія в таблетці» представлена у Мадуродам (Madurodam). Цей парк являє собою музей просто неба в Гаазі, де зібрано найбільшу у світі кількість мініатюрних об'єктів, зокрема, будинки, мости вітряки, дерева, а також найдовша у світі мініатюрна залізниця (потяги рухаються згідно з чітким розкладом, затримуючись на вокзалах в Амстердамі, Гаазі та Бреді). Щороку парк відвідує близько 600 тис. туристів із усього світу [14].

Аквапарків у цій невеличкій країні нараховується понад 20 різних видів. Тут вони представлені, як у класичному вигляді, так і у формі різноманітних ігрових майданчиків.

Класичними аквапарками можна вважати розважальний комплекс, в якому є інфраструктура для заняття іграми на воді і водні атракціони, такі як водяні гірки, поливалки, басейни з вежею, фонтани, «ледача річка» і інші водні розваги. Сучасніші аквапарки можуть бути оснащені пристосуваннями для штучного нагнітання хвиль в басейні і заняття особливим видом серфінгу із гірками для спусків та декількома басейнами [15]. Такого типу аквапарки оформлені у стилі субтропіків та знаходяться у закритих приміщеннях з метою створення ілюзії раю на землі. Ще одним типом аквапарків у Нідерландах є розміщення на відкритому повітрі у морі чи на озерах різноманітних тренажерів для спортивних змагань.

**Рис. 6. Динаміка доходів Нідерландів від туристичної сфери
у 2010 – 2021 рр.**

Джерело: розроблено з використанням джерела [9]

Про перспективність розвитку тематичних парків свідчать не лише значні туристичні потоки, а й динаміка доходів Нідерландів від туристичної сфери (див. рис. 6) та частка туризму у формуванні ВВП країни (див. рис. 7).

У 2020 році Нідерланди експортували закордон товарів і послуг на 622,9 млрд. євро. Структура національного виробництва країни формується в основному із паливно – енергетичного комплексу (видобуток нафти та газу), металургії, машинобудування, хімічної та легкої промисловості, сільського господарства. Туризм та азартні ігри є певним диверсифікаційним моментом мінімізації економічних ризиків на державному рівні.

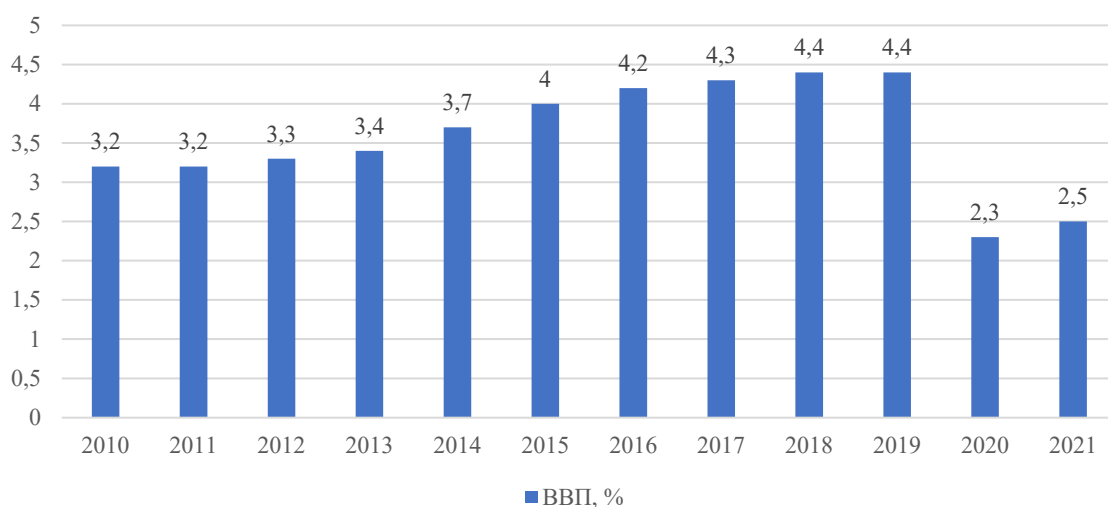

Рис. 7. Частка туристичної сфери у структурі ВВП Нідерландів у 2010 – 2021 рр.

Джерело: розроблено з використанням джерела [9]

Через COVID – 19 сфера послуг зазнала найбільших збитків. Падіння відбувалось не лише у готельно – ресторанному бізнесі, а й телекомунікаціях та комп'ютерних технологіях, транспортному обслуговуванні, освіті, інтелектуальних послугах і т.д. Скорочення частки ВВП від вище сказаних послуг подекуди сягала до – 17% та у 2020 році сумарно становила 159 млрд. євро [16].

Висновки та перспективи подальших досліджень. У світі налічується понад 1000 парків розваг різного масштабу. У середньому щорічна кількість відвідувачів тільки 11-ти основних парків становить близько 957 млн. осіб на

рік. Доходи від роботи лідерів цього сектора оцінюються в 25 млрд. доларів щорічно. Європейські парки розваг щорічно отримують до 10 млрд. євро щорічно, в США – 120 млрд. доларів. Відвідування тематичних парків до пандемії на COVID – 19 щорічно зростало на 3,7%. На даний момент в Україні не існує тематичних парків, які б відповідали рівню світових стандартів. Дослідження можливостей їх організації становить подальший науковий інтерес.

Література

1. Савранчук Л.А. Тематичні парки як різновиди антропогенних розважальних комплексів. *Культурний ландшафт: теорія і практика*. Вінниця, 2010. С. 158-161.
2. Александрова А.Ю., Сединкина О.Н. Тематические парки мира : учеб. пособ. М. : КНОРУС, 2013. 208с.
3. Лейман А. С., Мироненко Н. Г Функціональна спеціалізація тематичних парків світу. *Вісник ХДАДМ. Теорія мистецтва*. Харків, 2015. С. 24-27
4. Трошкіна О. А., Калашнікова В.В. Класифікація тематичних парків. *Проблеми розвитку міського середовища*. Київ, 2013. Вип. 9. С. 196–202.
5. Теодорович Л. В. Тематичні парки: практичні аспекти доцільності створення в Україні. *Економіка. Управління. Інновації. Серія: Економічні науки*. 2016. № 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2016_4_18 (дата звернення 10.04.2023)
6. Travel & Tourism Competitiveness Report 2019 URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TTCR_2019.pdf (дата звернення 05.04.2023)
7. Travel & Tourism Competitiveness Report 2021 URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Travel_Tourism_Development_2021.pdf (дата звернення 05.04.2023)
8. Statistische Bundesamt. URL: https://www.destatis.de/EN/eu2020/_node.html (дата звернення 10.04.2023)

9. Centraal Bureau voor de Statistiek. URL: <https://www.cbs.nl/> (дата звернення 15.04.2023)
10. De ondernemer. Toeristen komen terug, maar het zijn er nog lang niet genoeg om uit de crisis te komen. URL: <https://www.deondernemer.nl/corona/toerisme/toeristen-terug-nederland-nbtc-corona-oekraine-economie~3800011?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F> (дата звернення 15.04.2023)
11. ANWB. De populairste pretparken in Nederland (én vlak over de grens). URL: <https://www.anwb.nl/eropuit/dagje-uit/tips/pretparken> (дата звернення 15.04.2023)
12. Top 10 Pretparken Nederland. URL: <https://pretparken-nederland.nl/top-10-pretparken-nederland/> (дата звернення 15.04.2023)
13. Efteling. Geschiede. Wikipedia. URL: <https://de.wikipedia.org/wiki/Efteling#Geschichte> (дата звернення 15.04.2023)
14. Мадуродам. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення 15.04.2023)
15. Аквапарк. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%> (дата звернення 15.04.2023)
16. CBS. Nederlandse verdiensten aan internationale handel. URL: <https://longreads.cbs.nl/nederland-handelsland-2022/nederlandse-verdiensten-aan-internationale-handel/> (дата звернення 15.04.2023)

References

1. Savranchuk, L.A. (2010), "Theme parks as types of anthropogenic entertainment complexes", *Kulturnyi landschaft: teoriia i praktyka.*, pp. 158-161.
2. Aleksandrova, A.Yu (2013), *Tematicheskie parki mira* [Theme parks of the world], KNORUS, Moscow, Russia.

3. Leiman, A. S., and Myronenko, N.G. (2015), "Functional specialization of the world's theme parks", Theory of art, pp.24-27.
4. Troshkina, O. A. and Kalashnikova, V.V. (2013), "Classification of theme parks", Problems of the development of the urban environment, vol.9, pp. 196-202.
5. Teodorovych, L. V. (2016), "Theme parks: practical aspects of the feasibility of creation in Ukraine Economy", Management. Innovations. Series: Economic Sciences, [Online], vol.4. available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2016_4_18 (Accessed 05 April 2023).
6. World Economic Forum (2019), "Travel & Tourism Competitiveness Report", available at: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TTCR_2019.pdf (Accessed 05 April 2023).
7. World Economic Forum (2021), "Travel & Tourism Competitiveness Report", available at: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Travel_Tourism_Development_2021.pdf (Accessed 05 April 2023).
8. Statistische Bundesamt (2023), available at: https://www.destatis.de/EN/eu2020/_node.html (Accessed 10 April 2023).
9. Centraal Bureau voor de Statistiek (2023), available at: <https://www.cbs.nl/> (Accessed 15 April 2023).
10. De ondernemer (2023), "Toeristen komen terug, maar het zijn er nog lang niet genoeg om uit de crisis te komen", available at: <https://www.deondernemer.nl/corona/toerisme/toeristen-terug-nederland-nbtc-corona-oekraine-economie~3800011?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F> (Accessed 15 April 2023).
11. ANWB (2023), "De populairste pretparken in Nederland (én vlak over de grens)", available at: <https://www.anwb.nl/eropuit/dagje-uit/tips/pretparken> (Accessed 15 April 2023).

- 12.Pretparken Nederland (2023), “Top 10 Pretparken Nederland”, available at: <https://pretparken-nederland.nl/top-10-pretparken-nederland/> (Accessed 15 April 2023).
- 13.Wikipedia (2023), “Efteling. Geschichte”, available at: <https://de.wikipedia.org/wiki/Efteling#Geschichte> (Accessed 15 April 2023).
- 14.Wikipedia (2023), “Madurodam”, available at: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (Accessed 15 April 2023).
- 15.Wikipedia (2023), “Aquapark”, available at: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%> (Accessed 15 April 2023).
- 16.CBS (2023), “Nederlandse verdiensten aan internationale handel”, available at: <https://longreads.cbs.nl/nederland-handelsland-2022/nederlandse-verdiensten-aan-internationale-handel/> (Accessed 15 April 2023).

Стаття надійшла до редакції 30.04.2023 р.